

A LA CORSA - CONVERSASSION CON LISAND

Vòst giornal: stòria, tradission e difusion. Èl "Journal de la Corse" a l'é l'antesignan dla stampa europenga: a sè stampa dal 1867. A l'ha podù resiste a tute le tempeste politiche e ai cambiamenti ed regim, a le guère e a le difficoltà finanziarie. Nòst settimanal as treuva an tuti ij giornale dl'ìsola a parte dal vënner matin. La sede a l'é a Ajaccio, ma a-i é un grup redassional a Bastia e sòn a permètt ed quatè perfetament l'informassion për tuta l'ìsola. As treuva peui an quàich sità fransèisa, là anté che a-i son dle comunità corse. A ven cò ofert a gratis a tuti ij passèggé dj'avion dla *Compagnie Corse Méditerranée*.

Come a manten viv èl giornal èl dialogh con ij letor? As peul disse che i l'oma për via diretta e senza interussion l'opinion dla gent. La Còrsica a l'ha 260.000 abitant: a l'é donca coma un quartié ed Turin. Sì "tuti as conòsso". I

L'Euròpa a l'é stàita për tuti noi, e an particular për la nòsta gioventù, na bocà d'ossigen. Ancheuj con Internet i podoma di al mond lòn che i soma për dabon, filter gnun. A l'é në bzògn vital për n'ìsola

partecipoma a le gròsse manifestassion politiche, econòmiche, sociaj, culturaj e sportive dl'ìsola. A capita bin regolarmente che i ancamin-o dij debat ansima a un tema precis con la partecipassion dij prinsipaj ator dèl tema sernù.

Come a valuta l'utilità dèl canal Internet për vòst giornal? Èl pòpol cors a l'ha sufert an

manera teribila për la ciusa politica e econòmica imponù da la Fransa për pì che doi sécoj. L'Euròpa a l'é stàita për tuti noi, e an particular për la nòsta gioventù, na bocà d'ossigen. Ancheuj con Internet i podoma di al mond lòn che i soma për dabon, filter gnun. A l'é në bzògn vital për n'ìsola. Ij nòsti media a peulo mach

ghe come èl sard, èl catalan, l'ocitan e via fòrt? La Còrsica "terre d'accueil", malgré la reputassion che an ven da parte dij mass media fransèis, a l'é fàita da numerose comunità. A son integrà? Ij fransèis as chërdo padron e a sò ca; j'italian a s'integro facilmente mersi a la lenga e cò a le smijanse culturaj. Èl

Liber e arviste për sèrché ed comprende mej èl caràter dèl pòpol cors

avèj dj'avantage da tut sòn. I dèscurboma minca di la potensa ed cost canal che, a-i é gnun dubit, a sta diventand inevitabil për n'òrgo dè stampa. Come sfrutelo? Come gestì econòmicament cost vòrti ed letor? Fin-a a quand la carta a restrà necessaria? I lo sai nen; ma i podoma nen dèsmetié che i soma un settimanal che a deuv pijé an considerassion mach j'acadiment fundamentaj dla sman-a.

Vòst interesse a l'é mach për la Còrsica, opura a considera cò j'àutre minoranse lenghistiche? An àutre paròle: a-i é un rapòrt tra èl "Journal de la Corse" e len-

problema a riguarda la comunità maghrebina, cò perchè èl pèis dla religion a l'é fondamentale. Për èl moment a l'é

ORU BASSANI, DÈL “JOURNAL DE LA CORSE”

për noi difìcil deurbe ël setimanal a dij test scrit ant le lenghe ëd costa comunità. I l'avrio dij letor? An sël pian lenghìstich nòst desideri a l'é che, an avend sernù ëd vive

Bele se a l'é pì nen la langue du pain, ël cors a l'é ancor bin viv

an sla nòsta tèra, a sapio che cost pòpol milenari a l'ha na stòria, na cultura, dij *savoir-faire*, na lenga e che a l'é bin che a fasso lè sfòrs ëd parlela. I consideroma anvece fondamentaj jè scambi culturaj, dàit che a son portador d'anrichiment ressiproch.

An base a l'esperiensa ëd sò giornal, com ch'a valuta

Un manual ëd lenga d'Assimil

ël model che a prevèd na lenga veicolar comun-a (ël fransèis) e na cita part scrita an cors? A pensa ch'a sia un model vincent? A sò

manera ëd vèdde, a l'avria sens un giornal scrit antement an cors?

A l'é nen al moment imaginabil un giornal ëd gran difusion tut scrit an lenga corsa. Anve-

Le cite associassion a son le mila gambe dla nòsta lenga e cultura

ce ij setimanaj e l'ùnich quotidian a l'han dij test an lenga corsa, bele se an general a dòsi omeopatiche. Contut, a esisto dij mensij - meno amportant, a l'é vèra - che a son completamente an lenga corsa: “A Pian d'Avretu”, “U Taravu”, “U scoddu”, “Bonanova” (arvista literaria multilingua dl'università), “Avali”. La situassion dla lenga

LA CÒRSICA: NEN MACH NA VACANSA

Ambelessì a-i é na cita panoramica dij mojen didàtich për ch'i ch'a veuja aprofondi ël discors per sò cont.

J'arviste

An Còrsica a-i son tre arviste bin difondùe - as treuvo dal giornalé - e lesùe: “Corsica Magazine”, “Journal de la Corse” (as vèdda la conversassion an coste pàgine) e “Arritti”. A son scrite prinsipalment an fransèis, con quàich pàgina an cors, e a parlo ëd lòn ch'a-i capita an Còrsica: a son la dimostrassion che a peul esiste n'arvista ch'a parla ëd n'identità cultural e lenghìstica d'un pòpol - miraco un model për ël Piemont.

Ij liber

An italian a-i é nen tant, fòra da le guide turistiche. I segnalo Stefano Tomassini, *Amor di Corsica. Viaggi di terra, di mare e di memoria*, Feltrinelli, 2000, 10,33 €, la stòria ëd n'esplorassion ch'a dura da un quart ëd sécol.

Për sèrché ëd comprende mej ël caràter ëd cost pòpol a-i é *La Corse. Histoire d'une insularité*,

a cura ëd Jean-Louis Andreani, na senten-a ëd pàgine për 2 €. A l'é n'archeujta d'articoj ch'a cheurbo diversi aspet, da la politica a l'economia, da la stòria ai moviment autonomista. An sla lenga a-i é Jean-Marie Arrighi, *Histoire de la langue corse*, Gisserot, 2002, 5 €: un libret documentà e ant l'istess temp ëd letura scorévola, ch'a dà na panoramica dai temp dij grech a le prevision an sl'avni dël cors.

A la bon-a fin, për lòn ch'a l'é amprende la lenga a-i son ij liber dl'editor Assimil: *Le corse de poche* (10,50 €) per na prima anformassion; *Le corse sans peine* per aprofondi la conossensa (10,50 € ël liber; anviron 90 € con le cassiète o ij CD). Bin fàit, ùtij për amprende costa lenga anciarmanta - o almeno për sodisfé la curiosità ëd savèjne quaicòs ëd pì.

Un sit

Un bon pont ëd partensa, con tant material e link, a l'é

<http://perso.wanadoo.fr/gbatti-alinguacorsa>.

corsa dël di d'ancheuj. A pensa che ël cors a sia na lenga viva opura a peul esse considerà an via d'estinsion? Come a peul esse tutelà? Bele se a l'é pì nen la *langue du pain*, a l'é ancor bin viv. Meno difondù an tra ij giovo, a l'é squasi sempe conossù e parlà da chi ch'a l'ha almeno 45 agn. L'insegnament a l'ha dàit un gran contribù: i l'oma un sènter dè studi cors a l'università; a-i son pì che sent professor che a mosto ël cors ant ij liceo; i l'oma diverse scòle bilenghe (fransèis-cors). I l'oma sempe vorsù che tut sòn a fussa inserì ant ël quàder dl'istrussion nassional, për che tuti ij cit a pijo benefissi ëd l'istess insegnament: visadi, i voloma nen che a-i sio scòle privà an lenga corsa. La *Collectivité Territoriale de Corse* ancheuj a travaja për integrè ël cors ant la sossietà. I pensoma che j'agn pì brut a sio ormai daré ëd nojautri.

Scond chiel, la difusion e la tua dla lenga corsa a peulo esse gropà al turism e a la mùsica? A imàgina dj'autri strument për cost but? Ij grup musicaj a son stàit fundamentaj. Tanti giovo a son rivà a la lenga a travers a la mùsica. E sòn a capita ancora ancheuj. Dèsmentiona nen, bele se a un livel meno amportant, ël teatro, ij racont e la poesìa (che si a l'é tnuva an tanta considerassion); ël *Chjama è Rispondì* antè che ij poeta a sè sfido oralment (còsa che a ciama, tra l'àut, na conossensa pèrfeta dla lenga). La toponimìa an cors as vèdd sempe ëd pì ant ij cartej stradaj o ant ij negòssi. Ij manifest djè spetàcoj a son soens an lenga corsa. A-i é peui da consideré ël ròl fundamental dël militantism cultural: le cite associassion a son le mila gambe dla nòsta lenga e coltura.

Gianni Davico

LA MONTAGNA CONTRA ÈL TRICOLOR

Sèrché dè studié për dabon ël passà për comprende mej ël present: cost a l'é 'l but ëd Robert Gremmo an sò liber (an italian) *Montanari contro il tricolore*, publicà da la ca editris Storia Ribelle 'd Biela, che a arcòrda j'agn ëd le rivòlte ant la Val d'Aosta dël 1853.

Studié për dabon, perchè a l'é sicur che dle vòlte la stòria che an fan studié a scòla a l'é nen vera coma 'l vangel; e ancor ëd pì quand as parla 'd avveniment ëd j'ani dl'eutsent che a l'han portà a la malfamosa "unificassion italian-a" an passand për ël "risorgiment".

Për boneur a-i é ancora dè studios che, coma Gremmo, a preuvo a sèrché la vrità a sò sorgiss prinsipal: ij document originaj. L'autor a l'ha scrivù cost liber dòp ëd n'arserca ancreusa, che a l'ha portalo a l'Archivi de Stat ëd Turin e dle biblioteche 'd Noara, Ivreja e Versey, për consulté dij document mai dovrà anans; con l'arsultà sens che, da na mira stòrica, l'euvera a smija bin progetà e fàita ansima a sòlìde fondament.

Second l'autor l'arvòlta dël 1853 an Val d'Aosta a l'era stàita provocà da la politica econòmica spregiudicà 'd Cavour che, giutand economicament l'aquist ëd gran da lè strangé, a përmettia la chersùs dij cost ëd lavorassion ëd le granaje, an aussand ël pressi dle mèrcansie e dzortut dël pan.

Për sòn a son dèsvlupasse spontaneament ëd proteste popolar a Genoa, Stradela, Bra, Aron-a, Barge, antratant che senten-e 'd turinèis a manifestavo sò malcontent sota la ca dël cap dël govern (Cavour).

Ant ij di seguent l'arvòlta a l'é arzultà che la sernia anti-proteccionista 'd Cavour a l'era nen casual, perchè coma assionista d'un mulin, ant un evident conflit ëd anteresse, ël cap del govern a l'avia imponù na lege che a lo favorìa.

Antant che la protesta a chersìa, an Val d'Aosta, an partend dal cit borgh alpin ëd Champorcher, a senten-e ij montagnard, cissà da la fam, da l'essosità dle neuve taje e da la por che ël govern a stèissa crasand la tradission religiosa, a son arvoltasse contra ël govern – identificà ant ël tricolor.

Parèj a l'é nassua n'armada popolar, mal armà, che ant ël di 'd Natal dël 1853 a l'é calà giù da le montagne për protesté contra Cavour, contra 'l liberism, contra le taje e contra la politica anti-religiosa. Për tre di, cola che a l'é passà a la stòria coma la "armada dij sòco", a l'ha ocupà la val an ravagiand boteghe e magasin, an sbaruvand ij borghèis e an brusand ij drapò tricolor. Fermà con l'angann dnans a le pòrte 'd Aosta, a son peuj stàit ampèrzonà e dòp n'ann a son stàit quasi tuti liberà dòp d'un process, miraco perchè ij giùdes a l'han capi cole che a l'ero le rason che a l'avo portà dij pacifich paisan a viresse ant na forfa 'd rivoltos. A la finitiva a l'é la stòria ëd l'ultima resistensa dël mond tradission alpin contra ël centralism e le tragiche aventure dël risorgiment.

Tòjo Pegon

Roberto Gremmo
Montanari contro il tricolore
Storia Ribelle – Biella.
240 pp., 20 Euro.